

Nr 60.

Av herr **Lindmark m. fl.**, om inrättande av ett statligt gymnasium i Skellefteå.

I skrivelse till Konungen av den 6 juni 1934 ha stadsfullmäktige i Skellefteå i underdånighet hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta förslag om upprättande från och med höstterminen 1935 av ett statligt gymnasium såsom påbyggnad till statens samrealskola i Skellefteå.

Över ifrågavarande framställning infordrades på sin tid yttrande dels från länsstyrelsen i Umeå, dels från kungl. skolöverstyrelsen.

I länsstyrelsens underdåniga yttrande av den 30 oktober 1934, till vilket vi hänvisa, erinras bl. a. såsom typiskt exempel på den takt, vari ökningen av lärjungar skett i Skellefteå och Umeå, att samrealskolan i Skellefteå under höstterminen 1930—1934 hade resp. 217, 267, 288, 336 och 348 elever samt att motsvarande siffror vid allmänna läroverket i Umeå utgjorde 371, 505, 607, 684 och 737.

Att någon avmattning av takten ej skett, synes därav, att elevantalet höstterminen 1935 utgjorde vid samrealskolan i Skellefteå 395 och vid h. allm. läroverket i Umeå 782.

Med skärpa framhåller länsstyrelsen vidare, att om man utgår från den berättigade synpunkten, att landets ungdom bör ha någorlunda likartade möjligheter att komma i åtnjutande av högre undervisning, Västerbottens län är *sämst* lottat av rikets län ifråga om högre läroanstalter i förhållande till folkmängd och barnantal, vartill kommer, att redan befintliga högre skolor äro överbefolkade.

Länsstyrelsen framhåller vidare den stora betydelsen av att Västerbottens län sedan många år visat sig vara det mest utvecklingskraftiga i landet och berör frågan om länets starka folkökning, som ingalunda är av tillfällig natur och enbart beroende på inflyttningar i samband med den påbörjade bearbetningen av malmfyndigheter, för vilket det faktum tydligt talar, att länets folkmängd sedan år 1910 eller under föga mer än två decennier ökats från 161,366 till 210,381 eller med mer än 30 %. Slutligen påpekar länsstyrelsen vådan av att den kulturella utvecklingen ej skulle hålla jämna steg med den materiella och kanske stäckas genom bristande tillgång till högre skolundervisning och tillstyrker bifall till stadsfullmäktiges i Skellefteå framställning.

Likartad välvillig inställning till frågan synes kungl. skolöverstyrelsen intaga, och vi hänvisa till dess underdåniga yttrande av den 30 november 1935. Den börjar med att erinra om stadens snabba tillväxt i fråga om folkmängd:

1919 utgjorde den 2,838, 1928 var den ännu blott 3,764, medan den vid början av år 1935 stigit till 7,253 personer. »Ingen annan svensk stad har under det sista decenniet undergått en så snabb utveckling som denna», heter det.

Att den snabba tillväxten fortfar, framgår av att under år 1935 folkmängden ökat med ej mindre än 978 personer och alltså vid årsskiftet utgjorde 8,231 personer.

Lärjungarnas i samrealskolan fördelning på de olika hemorterna framgår av en översikt å sid. 24 i utredningen. Ej mindre än 242 elever äro från själva staden, ett kan man säga enastående förhållande, då man jämför det samma med fördelningen på de olika hemorterna i städer jämförliga med eller överlägsna Skellefteå i invånarantal.

Till samrealskolan i Skellefteå, fortsätter Ö. S., finnes alltså en livlig tillströmning av lärjungar från kringliggande orter, och Skellefteå är en naturlig medelpunkt för en stor och tätbebyggd del av Västerbottens län.

Belysande för förhållandena inom den närmast liggande landsorten är en sådan omständighet, som att enbart inom Skellefteå landsförsamling finnas 55 folkskolor, och att antalet barn i folkskolor, belägna på sådant avstånd från staden, att barn därifrån kunna under terminerna kvarbo i sina hem, utgör 2,257, därav 418 i klass 4 och 327 i klass 6.

Då Västerbottens län med en areal på 59,148 km² — rikets näst största — och numera en folkmängd på 212,000 (vid årsskiftet över 215,000) personer endast äger ett högre allm. läroverk och för övrigt icke heller mer än en fristående realskola — säger Ö. S. vidare — synes det uppenbart, att länet är mindre väl gynnat i fråga om utbildningsmöjligheter vid allmänna läroverk, och att utvecklingen på detta område icke hållit jämna steg med den allmänna ekonomiska utvecklingen inom länet. Frågan om en utökning av läroverksorganisationen ligger också så tillvida enkelt till, som Skellefteå synes vara den självskrivna platsen, därest ett nytt högre allmänt läroverk skall upprättas inom länet. Ingen annan ort kan därvid gärna tänkas komma i fråga, och läget får anses synnerligen lämpligt jämväl i förhållande till gymnasiestäderna Umeå och Luleå.

Samrealskolan i Skellefteå — konstaterar Ö. S. — är f. n. rikets största med ett lärjungeantal av 395. Under perioden 1925—1935 har elevantalet stigit från 224 till 395 lärjungar. — Till jämförelse erinras om att Kristinehamns samrealskola året för sin ombildning till h. allm. läroverk endast hade 289 elever, vilket då utgjorde det högsta antalet i någon samrealskola.

En omständighet — säger Ö. S. — som i detta sammanhang förtjänar beaktande och som sammanhänger med länets ovan berörda relativt ogynnsamma ställning i fråga om allmänna läroverk, särskilt gymnasier, är den oerhörda tillströmningen till h. allm. läroverket i Umeå, varigenom detta på några år vuxit ut till ett av landets största läroverk med ett elevantal av 782, därav 541 i realskolan och 241 i gymnasiet. Trots dubblering av första ringen å såväl latin- som reallinjen ha elever måst avvisas.

En avlastning från h. allm. läroverket i Umeå får alltså anses trängande nödvändig. För gymnasiets vidkommande är det mycket sannolikt, att upp-

rättandet av ett h. allm. läroverk i Skellefteå skulle bidra till en sådan avlastning.

Det bör inte heller förbises, säger Ö. S., att betydande belopp under de senaste åren influtit till det allmänna i form av skatter från Skellefteå med omnejd, och att detta kan beräknas bliva fallet för åtminstone en avsevärd tid framåt. Under förra året lära sålunda c:a 1½ miljon kronor hava tillförts statskassan i form av inkomst- och förmögenhetsskatt enbart från Bolidens gruvaktiebolag. Med tanke på de många tjänstemän, som äro anställda i dessa industricentra, synes det enligt Ö. S. mening billigt, att staten bereder något fördelaktigare möjligheter till fortsatta läroverksstudier, än vad för närvarande är fallet.

I vad mån och huru länge den nuvarande industriella uppblomstringen i norra länsdelen kan komma att fortfara undandrager sig helt naturligt Ö. S. möjlighet att bedöma, men Ö. S. anser dock, att den icke bör utgöra något hinder för tillgodoseende av de uppenbara behov, som föreligga. Även för den händelse att en tillbakagång i det industriella uppsvinget skulle inträda om ett par tiotal år, vilket dock ingalunda kan med säkerhet förutses, skulle samrealskolan i Skellefteå med all sannolikhet ändå komma att förbli en av de större i riket och i sig själv vara tillräckligt stor såsom underlag för ett gymnasium.

Med siffror visar Ö. S. vidare, i vilken utsträckning lärjungar från samrealskolan i Skellefteå under de sista fem åren övergått till gymnasiestudier, och slutar med att framhålla, att den ovanligt starka tillströmningen av lärjungar till skolan, varibland en stor del från länets landsbygd, och länets relativt missgynnade ställning i fråga om högre undervisningsanstalter tala för att ett statligt gymnasium *omedelbart* inrättas i Skellefteå.

I fråga om *organisationen* föreslår Ö. S., att gymnasiet bör vara dubbelinjigt. Då Umeå h. allm. läroverk har fyraårigt realgymnasium, torde realgymnasiet i Skellefteå lämpligen göras treårigt; för latinalgymnasiet vill Ö. S. dock föreslå fyraårig organisation.

Beträffande kostnaderna för gymnasiet beräknas de efter fullständig utbyggnad uppgå till 70,573: — kronor, i vilket belopp dock ålders- och dyrtidstillägg icke äro inberäknade; kostnaderna för budgetåret 1936/1937 uppgå till 21,455: — kronor.

Att vi, som bygga och bo i de båda nordligaste länen i vårt land, med största tillfredsställelse hälsat förslaget om upprättandet av ett statligt gymnasium i Skellefteå, torde vara självklart. Hörda myndigheter ha ju med en mun framhållit, att Västerbottens län med sitt ofantliga yttinnehåll och sin stora folkmängd är sämst lottat i fråga om högre läroanstalter.

Att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet likväl icke ansett sig innevarande år böra framlägga ifrågavarande förslag för den nu samlade riksdagen är en besvikelse, som kännes så mycket större, då man vid genomläsning av Bilaga till 1936 års statsverksproposition, Åttonde huvudtiteln sid. 305—310 finner, att herr statsrådet framlagt förslag till inrättande av realgymnasium vid h. allm. läroverket i Strängnäs.

I Sörmlands län med en jordareal av endast 6,237 km² och en folkmängd av 188,000 invånare, med tre högre allm. läroverk och med endast 62,666 invånare per högre allm. läroverk föreslås ytterligare utbyggnad av ett av dess läroverk, medan Västerbotten med dess jordareal av 55,402 km² och en folkmängd av över 215,000 invånare samt med endast ett högre allm. läroverk icke nu ansetts böra ifrågakomma till erhållande av nytt statligt gymnasium.

Skellefteå har sedan år 1919 nästan tredubblat sin folkmängd och har nu ej mindre än 8,231 invånare, alltså nära 3,500 invånare mer än Strängnäs, och dess samrealskola har 395 elever, alltså nära 100 elever mer än samrealskola och gymnasium tillsammans i Strängnäs.

För Strängnäs' vidkommande uttalar departementschefen önskvärldheten för eleverna att kunna *välja* mellan olika linjer. Vilka möjligheter till val ha då eleverna i Skellefteå samrealskola? Praktiskt taget inga. De kunna ej ens välja ett gymnasium i samma län, ty där finns ej rum för dem, utan föräldrarna måste skicka sina barn till enskilda högre undervisningsanstalter i Uppsala, Stockholm eller Lund utan möjlighet på grund av de oerhörda avstånden att få träffa dem någon gång under pågående lästermin, vilket åtminstone skulle möjliggjorts, om de unga kunde beredas plats å gymnasiet i Umeå.

Till belysande av elevfrekvensen i de båda nu jämförda läroverken kunna vi ej underlåta att återgiva följande siffror avseende åren 1925—1934: Strängnäs högre allm. läroverk en ökning från 193 till 264, Skellefteå samrealskola en ökning från 224 till 348 elever.

Vi för vår del ha inget att invända mot Kungl. Maj:ts förslag till ytterligare utbyggnad av gymnasiet i Strängnäs, men vi anse dock, att än mer bärande skäl föreligga för inrättande av ett statligt gymnasium i Skellefteå.

I den mån en ort eller en landsdel vuxit till sådan betydelse, att den är jämställd med eller överlägsen andra orter, som sedan gammalt haft förmånen av vissa allmänna undervisningsanstalter, skulle det innebära ett missgynnande av befolkningen å nämnda ort eller i nämnda landsdel, om dess ungdom icke tillerkändes samma förmåner och samma möjligheter att skaffa sig högre utbildning som ungdom i s. k. gamla kulturcentra. Att vissa landsdelar försättas i ett ogynnsammare läge i berörda avseende, om ej den principen följes, är enligt vårt förmenande självklart.

För tillträde till såväl allmänna som enskilda tjänster kräves nu mera än förr utbildning vid högre allm. läroverk, och det ligger därför i sakens natur, att ungdomen i övre Norrland med nu rådande brist på dylika läroverk icke kan hävda sig i konkurrensen med dem, som hava förmånen att tillgodogöra sig undervisningen vid högre anstalter. Att ett så orättvist förhållande snarast möjligt bör avhjälpas, förefaller oss vara rimligt. Det synes oss också vara ett riksintresse, att den kulturella utvecklingen i övre Norrland ställes i jämförligt förhållande till den materiella utveckling, som kännetecknar denna landsdel.

På grund av vad vi sålunda anfört, tillåta vi oss föreslå,

att riksdagen ville besluta inrättande från och med budgetåret 1936/1937 av ett statligt gymnasium i Skellefteå i enlighet med den organisationsplan och inom den kostnadsram, som föreslagits av k. skolöverstyrelsen i dess underdåniga yttrande till Kungl. Maj:t av den 30 november 1935, under villkor att Skellefteå stad åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt bostad eller hyresersättning åt rektor, samt dessutom förbinder sig att bevilja ett engångsanslag på minst 5,000 kronor till bestridande av kostnaderna för komplettering av undervisningsmaterielen och utvidgning av biblioteket.

Stockholm den 18 januari 1936.

Carl Lindmark.

P. Sandström.

O. Bergqvist.

J. M. Bäckström.

D. Hansén.

C. I. Asplund.

N. Gabrielsson.

Evert Jonsson.

C. Fr. Carlström.

Karl Aug. Johanson.
